

rediti po različnosti moči, s katerimi se odlikuje v določenem času določen narod na podlagi posameznih v čednostih načelnih meri. Tako so se pri Rimljanih bližale čednosti hrabrosti; ta je pa bila bolj ljuta nego danes, ko so postale druge smeri jače ter potisnile hrabrost v ožje meje. Iz tega izvira končno, da se dadó molčé spoznavati iz avtoritete ljudstva izhajajoče zapovedi po šegi, pa tudi zaničevanje kršitelja; zato jim primanjkuje potrebnih določil. Zaradi tega se ne more določiti splošnoveljavnega zakona npravstvenosti v pravem pomenu. Stvarnost pa more tudi danes vkljub vsemu prizadetju idealizma pristopiti k tem nazorom. Najboljša dela npravstva nam dajo sicer celo vrsto posameznih pravil, a o meji nam v najmanjšem ne omenjajo in pogrešajo tako vsake gotovosti. Tuđi navadno življenje, ki v posameznostih ponuja rešitev teh navzkrižij, nam ne odpomore v teh velikih pomislekih. In vendar se nam odkriva tudi tukaj prostrano polje človeških sklepov z ozirom na veselje i razsodnost. Na tak način se primerja svetovno npravstvo poslopju, ki se je delalo brez načrta ter se je v teku časa izpopolnjevalo delno v gradnji. Glavni stebri so sicer močni in drže stavbo, da se ne zruši; stavba ima pa pri vsem toliko razpok in lukenj, da vdira skozi nje nevihta strasti in hlimb; tako se nežni stavbeni deli vedno majo. Poslopje je ovito od zunaj in od znotraj z zajedalnimi rastlinami, ki se vzdigujejo od tal, medtem ko se glas znanosti, ki kljubuje borečim se močem, brezuspešno razgublja.

Zasebno pravo se je moglo šele povzdigovaje se izločiti iz npravstvenega polja bolj določno, ko je država zagotovila prisilno izvršba in je obenem prešel razsodek prepornih slučajev iz rok ljudstva v roke posebno zaupljivih uradnikov. Zaraditega se je ta ločitev, sicer pomanjkujoč od začetka, a potem temeljito polagoma izvrševala. S tem je prešla obenem ostrejša določba vsebine od ljudstva na državno oblast in na poseben stan pravnikov. V razpisih in ukazih je našla tu veda skupno z razsodki posameznih slučajev gotovo oporišče in je dospela zato že pri starih narodih k popolnosti, ki velja še danes kot zgled ali podlaga, na kateri sloni daljni razvoj prava.

Najimenitnejše oblike zasebnega prava so lastnina, pogodba in družina. Te razmere so obstajale še pred zasebnim pravom v npravstvu ter dobé tudi danes iz tega svoje pojasnilo. Zasebno pravo daje temi oblikam večjo gotovost ter ostrejše meje, ker brez tega ne more zagotoviti država svoje moči k prisilni izvršbi.

Do sedaj se je mnogo delalo, da se dobi pravi temelj za lastnino in pogodbo in da se izvede iz tega po deduktivni poti nekatere določbe njiju vsebine. Na ta način se je lastnina vzporejala zdaj v delo, zdaj v voljo kot njeno razodevanje; pravna dolžnost pogodb je imela oporišče zdaj v koristi za skupnost, zdaj v dolžnosti k resnici. V stvarnem pogledu so ostali ti poizkusi neuspešni, ker se nista pravo in npravstvo v svojem zapopadku razvila iz stvarnih načel, temveč iz osamljenih ukazov različnih, večkrat od nasprotnih nagibov izvirajočih avtoritet. Iz tega se tolmači najrazličnejša vsebina, ki se je tem oblikam prilagodila v različnih časih in krajih. V pravem pomenu se torej zaraditega ne more zajemati iz boljšega vira kakor iz onega, ki zastopa naravo avtoritet in njenih zakonov. Ta povelja zadoštujejo popolnoma tudi sodniku in prepirajočim se strankam. Pomanjkljivosti v teh ukazih se morajo potem dopolniti z znanimi sredstvi podobnosti in razlage. Pravega in naravnega prava zato ni; še učitelji pozitivnega prava so večinoma uvideli, da je to nemogoče. Neobhodna, potrebna določnost zasebnopravnih predpisov daje zunanjim oblikam, pod katerimi se izvršuje pridobitev teh pravic, važnost, s katero dospé večkrat privatno pravo z npravstvom v protislovje. Iz tega se razvija pojem pri-

mernosti, ki izkuša kvarljive določbe spraviti v soglasje z npravstvom tam, kjer pravo dopusti z razjasnilom ali sodniškim spoznanjem. (Konec.)

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Učiteljsko društvo za kranjski šolski okraj ima svoje letošnje jesensko zborovanje v Škofji Loki. Zborovanje se vrši dne 4. oktobra v prostorih ondotne ljudske šole točno ob 2. uri popoldne. Dnevni red: 1. Poročilo o novem šolskem in učnem redu. Poroča g. Fran Ivane, učitelj v Kranju. 2. Vzgoja plemenitih nageljnov. Predava g. Miroslav Kramer, učitelj v Škofji Loki. Kdor morda reflektira na skupen voz iz Kranja v Škofjo Loko, naj se zglasti najkasneje do 2. oktobra pri tajniku tovarišu V. Rusu. Voz odhaja ob 1/2 1. uri popoldne.

Pedagoško društvo v Krškem priredi dne 6. oktobra t. l. zborovanje v Št. Rupertu. Predava gosp. nadučitelj Aleks. Lunček o škodljivem voluharju (takozvani „krtici“) in g. Fran Gombač o določitvi raznih vrst jabolk in hrušk za Dolenjsko. Obenem si bodo ogledali učitelji vzoren šolski vrt pri ljudski šoli v Št. Rupertu.

V zadnjih letih smo precej popustili predavanja o sadjereji in o kmetijstvu sploh. Ker pa je stvar vedno velikega pomena in jako vpliva na kmetiško ljudstvo ter s tem povzdiguje učiteljski ugled med njim, si je štelo „Pedagoško društvo“ v dolžnost, pridobiti znana dva veščaka za predavanje. Želeti je kar največje udeležbe. Oni gg. tovariši, ki imajo nedoločene vrste hrušk ali jabolk, naj prinesejo nekaj eksemplarov v določitev s seboj.

K. Humek, t. č. predsednik.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za okolico Maribor zboruje dne 4. oktobra točno ob 10. v šoli Leitersberg. Dnevni red: 1. Zapisnik o zborovanju z dne 5. aprila t. l. 2. Dopisi. 3. Poročila. 4. Pojavi na pedagoško-znanstvenem ter na polju naših stanovskih zadev. 5. Predlogi in nasveti K obilni udeležbi vabi imenom odbora Avguštin Požegar, tač. načelnik.

Trst.

Odbor „Učiteljskega društva za Trst in okolico“ je z namenom, da omogoči in olajša svojim članom čitanje društvenih knjig in strokovnih listov, ukrenil potrebno, da bo društvena soba odslej odprta razen navadne vsakdanje ure (od 10.—11. dopoldne) tudi še vsak četrtek in vsako soboto od 2.—4. popoldne. Društvena soba je v ulici Galatti št. 12, II. nadstropje.

Književnost in umetnost.

Zgodovina časnikarstva. Italijan Buonvino je napisal zgodovino časnikarstva, v kateri opisuje vse faze tega dela svetovne literature od prvih početkov vse do današnjih dni. Prvo sled časnikarstvu je dobili za Julija Cezarja, ki je za svoje legije izdajal „acta“, neko vrsto tednika. Od tedaj je bilo več poizkusov časnikarstva, ki pa niso mogli dobiti trdnih tal do leta 1605., ko je Abraham Verhoeven v Antverpnu izdal prve tiskane novine „Nieuve Tijdingen“, ki so prinašale poročila z bojišča, izhajale pa so v nedoločenih rokih. Njegov naslednik M. F. Verhoeven je bil srečnejši, ker je že bolj uredil izhajanje lista „Gazette de Charleroi“. Potem so pričeli izdajati novine Angleži, ki so tekmovali v velikosti oblike. Te so posnemali Američani, a sad te konkurence so bili ogromni izvodi časnikov, kakor n. pr. list „The Constellation“ v obliki 4.78 m × 2.56 m.

Vestnik.

Učiteljski dobrotniki. „Društvu za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani“ so darovali: Gornjegrajsko učit.